

שם: _____

ת.ז. _____

אוניברסיטת בר-אילן – הפקולטה למשפטים, שנה א', שנה"ל תשע"ה, מסלול 02
המרצה: ד"ר בני שמואלי, מתרגל: עו"ד עדן כהן

בוחן בדיני נזיקין: יסודות האחריות הנזיקית + פתרון

הנחיות:

- משך הבוחן – שעה (60 דקות).
- כל חומר עזר אסור בשימוש.
- יש לענות על השאלות על גבי טופס זה, לנמק (גם כשלא כתוב במפורש לעשות כן), להניח הנחות חילופיות ולהשתמש באסמכתאות במקום שהדבר נדרש.
- יש להקפיד לא לחרוג מהשורות המסומנות לכל תשובה ולא להוסיף שורות ביניים. כל חריגה לא תיבדק. מובן שאין חובה לנצל את כל השורות בכל שאלה.
- יודגש כי יש לענות על כל חלק בנפרד.
- סך כל הנקודות בבוחן הוא 106 כדי להוות מעין "מגן". מובן שלא ניתן לקבל בבוחן ציון העולה על 100.
- הסילבוס לבוחן וחקיקה נבחרת מצורפים בקובץ נפרד. מובן שלא כל המופיע שם רלוונטי לתשובות.

בהצלחה!

1. עיינו בסעיפיו הנבחרים של חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (שלא נלמד בכיתה וסעיפים ממנו נמצאים בקובץ החקיקה) והסבירו לאיזה משטר אחריות שייך חוק זה. נמקו בחירתכם, תוך סקירת המשטרים שאינם רלוונטיים לחוק זה לדעתכם והסבירו מדוע הם אינם חלים במקרה זה. (25 נק')

חוק איסור לשון הרע אינו חוק של אחריות מוחלטת, שכן הוא מקנה שלוש הגנות מרכזיות – אמת בפרסום, תום לב ופרסומים מותרים. החוק אינו פועל במתכונת רגילה של אשם – העוולה מוגדרת כפרסום שעלול להזיק ונראה שמדובר בכל מקרה של פרסום שעלול להזיק שיהווה עוולה, אף ללא הוכחת נזק (עם תקרה מסוימת) – מה שמרמז על משטר הדומה יותר לאחריות מוחלטת מאשר לאשם. כמו כן, אין בחוק זה אשם תורם ויש אחריות על גופים שונים מכוח סעיפים 11 ו-12 ללא קשר לאשם. ישנן הקלות מסוימות למעוול, אך לאחר

או מכוון של השופט יחשוף את המדינה לאחריות (=מודל 3). הגישה המובילה היא הגישה שבבסיס מודל 2 אך אין הלכה ברורה.

פיצוי – מטרת הפיצוי מתקיימת כמובן רק לפי המודלים המקנים פיצוי כלשהו. היא מתקיימת יותר במודל 1, פחות במודל 2 המצמצם את המקרים שנכנסים לגדר אפשרות הפיצוי ועוד פחות במודל 3.

צדק מתקן – לכאורה אין מתקיימת מטרת הצדק מתקן באף מודל, גם לא במודלים המאפשרים פיצוי בצורה מסוימת, שכן אם הייתה עולה היא של השופט דווקא ולא של המדינה, והשופט חסין מתביעה ע"פ ס' 8 לפקודת הנזיקין. אמנם ניתן לומר ש"שלוחו של אדם כמותו" ואם המדינה משלמת יש בכך משום צדק מתקן, אולם לשם עצמאות השיפוט המדינה אינה באמת אחראית שילוחית על מעשי השופט. לפיכך, דומה שתהיה בעיה לראות במילוי המטרה לפי גישתו הדווקנית של ווינריב המבקשת אשם וכפרה של המזיק דווקא, ואולי יהיה ריכוך לפי גישות אחרות.

צדק חלוקתי – המודלים המאפשרים פיצוי, גם אם מטעם המדינה ולא מאת השופט, פועלים בהתאם לצדק חלוקתי, שכן מדובר באזרח הפשוט מול מערכת גדולה ושופט, שהם בעלי כוח. מודל 1 עולה יותר בקנה אחד עם צדק חלוקתי, 2 פחות ו-3 עוד פחות.

הרתעה יעילה – ייתכן שלא יעיל להרתיע שופט אם ישלם מכיסו, והדבר יביא למגננת יתר. אולם תביעה נגד המדינה יכולה להיות יעילה. עם זאת, ייתכן שהדבר יפגע ביעילות המערכת באופן כללי ולכן תיתכנה תשובות שונות לגבי מודלים שונים.

הערה: תתקבלנה תשובות שונות כל עוד הן הגיוניות ומנומקות.

3. האם הסדר האחריות להיזק על-ידי כלב בפקודת הנזיקין יכול להתאים לגישת הצדק המתקן של ג'ורג' פלטשר? (10 נק')

ייתכן שכן. הכלב מסכן את הניזוק ובד"כ לא להפך, לכן יש מקום להטיל באופן גורף אחריות דווקא על בעל הכלב, שכן הסיכון אינו הדדי. כשהסיכון כבר הדדי, למשל הניזוק התגרה בכלב או תקף את בעליו, הוא יישא בנזקו (בעוד שלפי החוק יש כאן שמירת דינים וניתן יהיה לפנות לרשלנות או לרשלנות ע"י חיה – ס' 40). ההגנה מפני הסגת גבול נראית פחות שייכת לעניינינו אבל גם היא אולי רלוונטית – אדם שמסיג גבול נראה בעיני הכלב כתוקפן וכמזיק (וראינו לפי הפסיקה המחוזית בגלרטר נ' גוגנהיים שלפחות לפי חלק מהדעות מנסים לבחון את נקודת הראות של הכלב, שם נאמר הדבר לגבי פרשנות המונח "התגרות").

הערה: די בחלק הראשון של התשובה כדי לזכות במלוא הנק'. על החלק המודגש יינתן בונים של עד 3 נק'.

4. מהם היתרונות והחסרונות של מודלים של רשלנות ואשם מול אחריות מוחלטת? (15 נק')

- א. אחריות מוחלטת עלולה להוריד את רמת הפעילות, גם של פעילויות חיוביות, שכן המזיק תמיד מחויב גם אם לא התרשל, ולכן ההסתברות היא שככל שיפעל פחות כן יחויב פחות.
- ב. אין אשם תורם באחריות מוחלטת, כך שהניזוק אינו מורתע.
- ג. רשלנות נראית מוסרית יותר. אנו רוצים כעניין חינוכי להטיל אחריות על מי שאשם. אך ניתן לראות גם בהטלת אחריות על מי שביצע והזיק ללא אשם משום עניין חינוכי, כדי שילמד להיזהר.
- ד. אחריות מוחלטת תתמרץ נקיטת אמצעי זהירות אולי יותר מאשר רשלנות, שם לא יינקטו אמצעים הפחותים מתוחלת הנזק.

הערה: תתקבלנה תשובות נוספות הגיוניות.

5. לפניכם שאלות רב ברירה. ענו על 2 שאלות מתוך 3 השאלות להלן. במידה ומחקתם ותיקנתם, דאגו שהבחירה הסופית תהיה ברורה! את השאלה שעליה החלטתם לא לענות – מחקו בקו חוצה. אם תענו על כל השאלות, רק השתיים הראשונות תיבדקנה: (כל שאלה 4 נק'; סה"כ 8 נק')

א. מה מבין ההיגדים הבאים הוא הנכון ביותר לגבי עיזבון ותלויים?

- (א) עיזבון יכול לתבוע ולהיתבע ותלויים יכולים רק להיתבע. מכיוון שגם למת יש זכויות מסוימות, עיזבון יכול לתבוע בשם אדם שמת.
- (ב) עיזבון ותלויים יכולים לתבוע ולהיתבע, אולם אם מדובר בתביעת לשון הרע לתלויים אין מעמד כתובעים, אלא רק תובע חי יכול לתבוע.
- (ג) עיזבון יכול לתבוע ולהיתבע ותלויים יכולים רק לתבוע. עיזבון המעוניין לתבוע או להמשיך תביעה בלשון הרע על אדם שמת, צריך לפעול על-פי הליך מיוחד.
- (ד) עיזבון יכול לתבוע אך לא להיתבע, שכן "אבות אכלו בוסר ושיני בנים לא תקהינה".

ב. מה מבין ההיגדים הבאים אינו נכון?

- (א) הקטנת נזק, כמו גם התיישנות, היא הגנה כללית שאינה כלולה בפקודת הנזיקין, אך חלה על דיני הנזיקין.
- (ב) אדם חייב להקטין את נזקו, גם אם על-ידי כך הוא צריך לעבור הליך כירורגי פולשני.
- (ג) אם אדם לא יקטין את נזקו, הוא עלול להפסיד חלקים מהפיצוי ואפילו את רובו.
- (ד) הקטנת נזק אינה שקולה לאשם תורם. כל אחת מההגנות הללו חלה במועד שונה.

ג. מה מבין ההיגדים הבאים הוא הנכון ביותר לגבי ילדים מתחת לגיל 12?

(א) אין אשם אך יכול להיות אשם תורם.

(ב) אין אשם ואין אשם תורם.

(ג) יש אשם ויש אשם תורם אך מופחת.

(ד) יש אשם ויש אשם תורם, אך רק במקרים של אחריות מוגברת כשבית-המשפט מחליט להעביר את הנטל.

6. לפניכם 8 היגדים, לצורך הקפה בעיגול נכון / לא נכון. ענו על שישה היגדים בלבד. רק אם כל ההיגד הוא נכון – סמנו נכון. במידה ומחקתם ותיקנתם, דאגו שהבחירה הסופית תהיה ברורה! את שני ההיגדים שעליהם החלטתם לא לענות – מחקו בקו חוצה. אם תענו על כל ההיגדים, רק השישה הראשונים ייבדקו: (כל היגד 3 נק'; ; סה"כ 18 נק'):

- (א) על-פי רונלד קוז לא צריכה להיות משמעות לשאלה מי המזיק ומי הניזוק. / לא נכון
- (ב) נזק ראייתי יכול להוביל לפיצוי פוזיטיבי אך בדרך כלל הוא גורם בפועל להעברת נטל השכנוע. / לא נכון
- (ג) פס"ד רייבי נ' וייגל הפחית למעשה את שיעור אחריות הרופאים בגין רשלנות רפואית. / לא נכון
- (ד) אדם ייחשב לתלוי בהוריו ויזכה לזכויות של תלוי לכל דבר וענין עד להגיעו לגיל 21. / לא נכון
- (ה) תלויים יכולים להיות בני משפחה מדרגה ראשונה ושנייה בלבד. / לא נכון
- (ו) חברת ביטוח תפצה ניזוק במעגל משני מכיוון שהוא מהווה מונע הנזק הזול והשוקל הטוב בנסיבות העניין. / לא נכון
- (ז) ניתן לתבוע בדיני נזיקין גם אם אין הוכחת נזק ולו במקרים מסוימים. / לא נכון
- (ח) לא ניתן להפנות הודעת צד ג' נגד הורים שתבעו בשם ילדם, על כך שההורים עצמם התרשלו והיה להם חלק באשם. / לא נכון